

Feminizam, rodna ideologija i socijalni nauk Crkve o ženi

Bošković, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:443490>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**



Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)



SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

MARINA BOŠKOVIĆ

**FEMINIZAM, RODNA IDEOLOGIJA
I SOCIJALNE NAUKE CRKVE O ŽENI**

Završni rad

iz Moralnoga bogoslovlja

Mentor: doc. dr. sc. Šimun Bilokapić

Sumentor: mr. sc. Šimun Markulin

Split, 2020.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. POVIJEST NASTANKA FEMINIZMA.....	5
1. 1. Položaj žene u društvu kroz povijest	5
1. 2. Žene u borbi za ostvarenje svojih temeljnih ljudskih prava	6
1. 3. Feminizam danas	10
2. RODNA IDEOLOGIJA I CRKVENI NAUK O RODU.....	12
2. 1. <i>Gender</i> teorija	12
2. 2. Četiri svjetske konferencije o ženama	13
2. 3. Stav Crkve o rodu	14
3. ŽENA PREMA SOCIJALNOM NAUKU CRKVE.....	16
3. 1. Ljubav, izvor i snaga zajedništva.....	17
3. 2. Prava i zadaća žene	18
3. 3. Crkveni pogled na status žene.....	21
ZAKLJUČAK.....	24
LITERATURA	26

UVOD

Vrijeme u kojem živimo uvelike je isprepletено pojmovima: feminizam, rodna ideologija, aktivistice, prosvjedi, ženska prava... Neprestano se govori o pravima žena, kao i o razlici roda i spola, bez istinskog razumijevanja ijednog od navedenih pojmova. Pojedinci koji se pozivaju na navedene pojmove najčešće su marginalizirani od društva ili ih se diže na tron. Nijedna od navedenih krajnosti nije dobra, ali je još gora činjenica da ljudi koji ih uzdižu ili gaze najčešće ni ne razumiju o čemu ti ljudi govore. Nije svaki feminizam agresivan, niti je agresivnost feminizmu prvotna svrha, što ćemo i vidjeti u radu koji slijedi. Osim konkretnih feminističkih problema kojima smo okruženi, oko nas vrvi i raste kultura neshvaćanja žene. Na ženu se prečesto gleda isključivo kao na objekt – bilo spolnog užitka, bilo pažnje. U njoj se ne vidi majčinska strana, predivna ljepota ljubavi koja donosi novi život na svijet. Svijet u korijenu iskrivljuje pogled na muškarca, ženu, bližnjega, ali to nije novost koju je donio naš svijet, jer dokaze iskrivljenih pogleda na vrednote nalazimo i u Svetom pismu. Gospodin naš Isus Krist govori za svoje sunarodnjake i njihov naraštaj: „Naraštaj ovaj naraštaj je opak“ (Lk 11,29), ali taj isti opaki naraštaj nije iskorijenjen vremenom, već on postoji u svakom vremenu pa tako i u našem.

Jedan od najboljih opisa zabluda ovoga svijeta daje nam sveti Ivan XXIII. u svojem govoru prigodom otvaranja Drugog vatikanskog sabora: „Crkva se zabludama uvijek opirala, a često ih je najstrože osuđivala. U sadašnje vrijeme Zaručnica Kristova više voli primjeniti lijek milosrđa negoli prihvatiti oružje strogosti; drži da današnjim potrebama valja izići ususret više snagom svojega nauka negoli osuđivanjem. Ne zato što ne bi bilo krivih naučavanja, krivih shvaćanja i poimanja, opasnosti kojih se valja čuvati i razbijati ih, nego zato što se sve to tako očito protivi pravim načelima čestitosti i poštenja, a urodilo je već tako pogubnim i zatornim plodovima te se čini da ih danas ljudi sami od sebe osuđuju, posebice one oblike života koji zapostavljaju Boga i njegove zakone, previše se pouzdaju u tehnički napredak, a sreću temelje jedino na udobnosti života. Sami sve više i više spoznaju da je dostojanstvo ljudske osobe i njezino dolično usavršavanje iznimno značajna obveza, no vrlo teško izvediva. Najviše koristi to što su napokon iz iskustva naučili da nasilje naneseo drugima, oružana sila i snaga, politička prevlast, nipošto nisu dostatni za sretno rješavanje vrlo teških i ozbiljnih pitanja koja ih tište.“¹

¹ Ivan XXIII., *Gaudet Mater Ecclesia – Raduje se Majka Crkva*. Govor Svetog Oca Ivana XXIII. u prigodi otvaranja Drugog vatikanskog sabora 11. listopada 1962., u: *Crkva u svijetu*, 47 (2012.) 4, 531-540, ovdje 537.

Osim što nam Papa pokazuje razinu grijeha i zla u koje je upao ovaj svijet, daje nam i konkretne savjete za suočavanje s takvim okolnostima. Dana nam je prilika da svijetu pokažemo vlastitim životom kako treba živjeti. Pokazati mu štetnost pornografije koja ima iskrivljene poglede na svetu spolnost i na dostojanstvo ljudske osobe; rodne ideologije koja vrijeđa božansko određenje spola; pobačaja koji se protivi životu i pravu na život; pokazati ljudima mnoge druge anomalije koje u korijenu vrijeđaju vrednote upisane u svakom čovjeku. Taj Papin poziv koji je nadvremenski ne smije nam biti samo kritika ovoga svijeta, nego i poticaj da prvo promijenimo sebe i time mijenjamo druge oko sebe uz pomoć bližnjega. Svojim životom moramo pokazati ljudima koliko je lijepo živjeti katoličku vjeru, ali to je zadatak koji traži trenutno djelovanje.

1. POVIJEST NASTANKA FEMINIZMA

Prije samog povijesnog presjeka trebamo definirati što je to feminizam. Internetska enciklopedija donosi nam sljedeću definiciju: „Feminizam (franc. *féminisme*, prema lat. *femina*: žena) je društveni pokret i svjetonazor koji se zalaže za unaprjeđenje položaja ženâ uklanjanjem spolne dominacije i diskriminacije (seksizma) i promicanjem rodne jednakosti u svim područjima života.“² Danas smo okruženi ženama u svakom ljudskoj djelatnosti. Od kućanica pa do žena koje vode države ili vojsku. Stoga, kako je uopće moguće dovesti u pitanje sposobnost žena na vodećim pozicijama ili čak na pozicijama izvan kućanstva, kada smo svjedoci njihove sposobnosti i okruženi smo ženama koje vode i rade u svim slojevima društva? Nažalost među nama i dalje postoje zagovornici agresivnog patrijarhata koji seže u daleku povijest, a svoje „argumente“ temelje na prošlim vremenima.

1. 1. Položaj žene u društvu kroz povijest

Već od antike ženu se smatralo manje vrijednom. Žena nije razumna kao muškarac da vodi poslove već je ona emocionalno biće i time nestabilna, a u svemu tome i fizički slabija od muškarca. Ona nije moralni stup kao muškarac već ona zavodi muškarca, a muškarac njome gospodari.³ Stari Grci nisu gledali ženu kao ropkinju, ali stav prema njoj nije bio ni daleko od toga. „Grčki zakonodavac Solon iz 6. st. pr. Kr. zabranio je ženama izlazak iz kuće noću, zbog čega im je i danju sve više bilo ograničeno kretanje. Žene u Sparti, za razliku od žena u ostalim grčkim gradovima, imale su pravo na posjed i veću slobodu kretanja, iz jednostavnog razloga što je Sparta organizirana kao vojnički grad-država gdje se muškarci veći dio svog života pripremaju za rat, te je žena gospodarica kuće.“⁴ Kada su u pitanju građanska prava žena stari Rim nije imao milosti, odnosno smatrao je da one nisu podobne za ikakve odluke na toj razini. „Ograničavanje žena u građanskim pravima opravdavali su riječima: 'Zbog prevrtljivosti njihove pameti'.“⁵ Takav stav prema ženama je dugo vladao, ali ne samo u društvu već i u Crkvi. Crkva i društvo su zajedno „rasli“ u takvom načinu ophođenja sa ženama. U našoj ne tako davnoj prošlosti, u crkvama je bilo posebno mjesto samo za žene i to na ulazu u crkvu, daleko od oltara. Jednako tako žene se nisu mogle

² Hrvatska enciklopedija, „Feminizam“, na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19203> (19. ožujka 2020.).

³ Usp. Marijo Volarević, Novi feminizam i kulturna promocija žene majke-radnice, u: *Obnovljeni Život*, 67 (2012.) 2, 223-236, ovdje 225.

⁴ Višnja Matotek, Prava žena kroz povijest, na: <http://povijest.net/2018/?p=1456> (15. svibnja 2020.).

⁵ Višnja Matotek, Prava žena kroz povijest.

ispovijedati u isto vrijeme kao i muškarci, već je postojalo određeno vrijeme samo za ispovijedanje žena. Tog vremena se sjećaju i naše bake i one su živjele takav život koji je nama danas možda nezamisliv. Iako u Bibliji imamo mnogo dokaza o tome koliko su u određenim kriznim situacijama žene pribranije od muškaraca (Jdt 1-16) i koliko je naš Gospodin Isus Krist, pravi Bog, gledao ženu kao osobu s dostojanstvom, a ne osobu podređenu muškarcu (Iv 8,1-11). Na ženu se ne smije zaboraviti, po ženi se utjelovio Gospodin naš Isus Krist, po najvećoj ženi – Blaženoj Djevici Mariji, našoj Majci i Pomoćnici. To nikada ne smijemo zaboraviti.

1. 2. Žene u borbi za ostvarenje svojih temeljnih ljudskih prava

U borbi za ženska prava glas koji se najjače čuo svakako je bio onaj koji je išao paralelno s Francuskom revolucijom. To su glasovi Francuskinja Olympe de Gouges i Rose Lacombe, kao i glas Mary Wollstonecraft, engleske književnice i filozofkinje.⁶ Ali u tom burnom 18. st. nije se samo čuo glas tih žena. Događa se Francuska revolucija. Događa se industrijski preokret. Ljudi su zasićeni starog feudalnog sistema u kojima su bili osuđeni na onu klasu u kojoj su rođeni. Cijeli život im je bio predodređen onim tko ih je rodio, a ne na temelju njihovih sposobnosti i znanja. Rođenje je određivalo kakav ćeš čovjek biti, a ne vlastiti afiniteti. Danas, tristotinjak godina nakon, teško je zamisliti da prezime, ili grad, ili ulica gdje je netko rođen, određuje tijek čitavog života osobe. Određuje ljudima da nemaju pravo na obrazovanje, ili pravo da rade posao koji ih ispunja. Dublja promišljanja o tome sve nas zastrašuju, ali to je bila tisućljetna realnost tih ljudi, tih ljudi feudalnog sustava. Stoga svi ljudi podižu glas, a ne samo žene. To dizanje glasa je jedan od uzroka Francuske revolucije koja dovodi do industrijalizacije.

U tom cijelom društvenom kaosu žene kao da su iskoristile situaciju i vidjele priliku za uspostavom i vlastitih prava. Malo po malo one izlaze iz kuća, izlaze iz domaćinstava i počinju raditi. Raditi neke poslove jednako kao muškarci, fizičke poslove, ali ne može se mentalitet preko noći promijeniti. Čak i u tim novim poslovima žene su bile izrabljivane i korištene kao potrošna roba, što je utjecalo ne samo na njihovo psihičko i fizičko zdravlje, već i na njihov život. „U 18. stoljeću u Velikoj Britaniji ugljen i para promijenili su proizvodnu tehnologiju ali i živote žena. Industrijska revolucija je imala nepovoljan učinak na ženske živote – dvostruki rad (u tvornici i domaćinstvu), naporan rad u nehumanim

⁶ Usp. Marijo Volarević, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, Glas Koncila, Zagreb, 2018., 30.

uvjetima, manje plaćen rad od muškaraca, češći zdravstveni problemi i češće ozljede na radu zbog šire odjeće. U Velikoj Britaniji za isti posao muškarac dobiva 8 penija dnevno, a žena 6 penija. To se objašnjavalo time da su niske nadnice trebale žene zadržati doma da ne oduzimaju muškarcima posao. A po drugoj strani žene su poslodavcima isplativije jer su poslušnije i jednako djelotvorne kao muškarci. Najopasniji posao u kojem su sudjelovale žene, ali i djeca, je iskapanje ugljena. Žene bi u četrnaestosatnom radnom danu propuzale 15-30 km i iznijele 1-2 tone ugljena. Smrtnost tih žena bila je velika, a životni vijek kratak. Osim toga, svakodnevno su se morale suočavati i s omalovažavanjem čak i fizičkim kažnjavanjem i seksualnim napastovanjem od strane svojim nadzornika. Smještaj radnica je često bio vezan uz mužev posao, da bi s njegovom smrću nestao i njezin krov nad glavom. Zato je u gradovima porastao broj žena skitnica i žena samoubojica.⁷ Unatoč svemu tome žene su išle dalje jer su im čak i ti maleni koraci ka uspjehu puno značili. Većina ih nije posustala nego su držale korak sa sustavom koji se razvijao velikom brzinom.

Za žene i njihova prava odlučujuću ulogu je imala druga polovica 19. stoljeća koja je bila obilježena sufražetkinjama i njihovom borbom za prava. Mrežno izdanje *Hrvatske enciklopedije* potanko nam objašnjava taj pojam: „Sufražetkinje (engl. *suffragettes*, prema lat. *suffragium*: crjepić kojim se glasovalo), pobornice legalnoga prava žena da glasuju na nacionalnim i lokalnim izborima, te ravnopravnosti žena i muškaraca u svim područjima javnoga i političkoga života. Naziv dolazi od engleske riječi *suffrage*: pravo glasa, iz čega se izvodi i naziv pokreta (sufražetski pokret, sufražizam). Sufražetkinje su smatrale kako je stjecanje prava glasa uvjet nestanka ostalih oblika diskriminacije žena i stjecanja prava na rad, vlasništvo, obrazovanje i dr.“⁸ Sufražetkinje se smatra nositeljicama prvog vala feminizma.⁹ Plodovi dugotrajne borbe sufražetkinja bili su vidljivi tek dvadesetih godina 20. stoljeća, a njihova borba za prava okončana je nakon Drugog svjetskog rata. Njihov pokret najaktivniji je bio u Velikoj Britaniji, a jedan od najvažnijih uspjeha tog pokreta dogodio se 1948. godine kada je organizirana prva konvencija o pravima žena u New Yorku. Na spomenutoj konvenciji donesena je *Deklaracija o osjećajima (Declaration of Sentiments)* u kojoj se potvrđuje da neotuđivo pravo na glas pripada i ženama.¹⁰

Do početka Prvog svjetskog rata sam sufražetski pokret bio je pun podjela, pokušaja ujedinjenja, pa sve do ponovnih podjela i međusobne borbe. Prvi svjetski rat donosi mnoge

⁷ Višnja Matotek, Prava žena kroz povijest.

⁸ Hrvatska enciklopedija, „Sufražetkinje“, na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58664> (19. ožujka 2020.).

⁹ Neizostavnu ulogu u borbi za prava imali su i intelektualci John Stuart Mill i Harriet Taylor. Njihov doprinos je nemjerljiv.

¹⁰ Usp. Marijo Volarević, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, 35-36.

promjene u društvenom smislu. Zbog manjka muške radne snage ženama se povjerava više poslova i time se vidi da su žene jednako sposobne obavljati poslove kao i muškarci. Time žene pristupaju društvu i javnom prostoru svijeta. Spletom okolnosti političari shvaćaju da su i žene vrijedne, stoga 1918. godine žene dobivaju pravo glasa u Velikoj Britaniji. Iako se taj zakon odnosio samo na žene iznad trideset godina i time nisu u potpunosti bile ravnopravne s muškarcima, to je velik pomak i velik događaj u povijesti borbe za prava žena.¹¹ Nakon kraja Prvog svjetskog rata žene su djelomično stekle pravo glasa u više država.¹² To su anglosaksonske i sjeverno-zapadne zemlje npr. Velika Britanija (1918. godine), SAD (1920. godine), Novi Zeland (1893. godine), Švedska (1863. godine)...¹³

Kako su godine išle, a žene dobivale svoja zaslužena prava u državama u kojima je djelovao sufražetski pokret, problem nataliteta je istovremeno bio u porastu. Naime zbog velikih gubitaka na bojištu u vrijeme Prvog svjetskog rata, države su se blagonaklono odnosile prema ženama, jer su u njima vidjele mogućnost jačanja države. Što su žene više majke, više rađaju i time država jača. Takvim stavom i poticanjem žena na majčinstvo (ponajviše preko kinematografije koja se u godinama nakon Prvog svjetskog rata sve više razvijala) razvija se romantičarski feminizam koji ima za cilj poticati žene na obiteljski život i donošenje života na svijet. Paralelno s procvatom romantičarskog feminizma (ponajviše u SAD-u), razvija se i sve više jača socijalno-radikalni feminizam u SAD-u, ali i u Rusiji. Žene poput Margaret Sanger (SAD), Dore Russell i Stelle Brown (Velika Britanija) zalažu se za *birth-control* odnosno za liberalizaciju seksualnosti preko prava na kontracepciju i pobačaj.¹⁴

Između dva velika svjetska rata osim što se žene pozivalo na majčinstvo zbog povećanja nataliteta, žene su se morale snaći i u novim totalitarnim sustavima koji su bili nemilosrdni prema svima, a ne samo prema ženama. Nacizam je radio podjelu cijele nacije, a ne samo žena. Arijevke su nazivane „majkama naroda“ i tražilo se od njih da budu idealne žene koje državi služe na poslu javno, a u obitelji privatno, dok se prema drugim ženama „strankinjama“ odnosilo kao prema prostitutkama i nad njima se vršila prisilna sterilizacija. Za naciste pobačaj je smatran zločinom protiv države i protiv rase i zbog toga je bio strogo zabranjen.¹⁵ Fašizam je također poticao žene na majčinstvo, ali imao je negativan stav prema ženama „nižeg sloja“ kad je u pitanju njihovo majčinstvo, kao i nacisti. Kao i u Njemačkom Reichu nacizam, fašizam je na području današnje države Italije ojačao patrijarhat, a smatralo

¹¹ Usp. *Isto*, 38.

¹² Žene tek 1928. godine bivaju u potpunosti izjednačene s muškarcima kada im je dobna granica za glasovanje spuštena na 21 godinu.

¹³ Usp. Marijo Volarević, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, 38-39.

¹⁴ Usp. *Isto*, 52-54.

¹⁵ Usp. *Isto*, 55-56.

se da su žene od muškaraca po naravi različite. Na ženu se gledalo samo jednim očima – biti majka u službi države. Boljševizam je, za razliku od fašizma i nacizma, gledao ženu drugim očima. Oni su u jednakosti muškaraca i žena vidjeli svaki mogući napredak. Uvodi se razvod braka, legalizira pobačaj, a zbog svega toga na Rusiju se gledalo kao na obećanu zemlju feminizma. Nažalost dogodio se problem, jer nije dovoljno samo donijeti zakone, već osigurati i njihovu kvalitetnu provedbu. Događa se velika zbrka, razvodi se događaju olako, a žene ostaju na ulici i time se povećava broj pobačaja koji djeluju na ženino i psihičko i fizičko zdravlje.¹⁶ Svi totalitarni sustavi su gledali izvući korist od svog naroda, kako muške tako i ženske populacije, i time su bili razoreni. Gledati u narodu korist, a ne potencijal, stvara razdor – kako psihički tako i fizički. Najbolji nam je primjer u tome Rusija koja je dala puno prava ženama, ali tim pravima nije omogućila i provođenje. Žene su prava dobile kao motivaciju da sustav uspije, ali sama motivacija prečesto i nije dovoljna.

Po završetku Drugog svjetskog rata plodovi stoljetnog sufražetskog pokreta naziru se na međunarodnoj razini. Zasigurno je 1946. godina važna, jer je tada osnovano povjerenstvo za položaj žena. Ono je zaduženo davati prijedloge Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda kako bi se spriječio svaki oblik diskriminacije, a osobito spolne diskriminacije. Time je borba za prava žena podignuta na veću razinu, onu međunarodnu.

Nakon Drugog svjetskog rata, točnije 60-ih godina 20. stoljeća, svijet se susreće s novim naraštajem feministkinja koji kroz „seksualnu revoluciju“ ima nove ciljeve borbe. Taj novi naraštaj feminizma započinje borbu tradicionalnog pogleda na muškarca i ženu u obitelji, jer je taj tradicionalni pogled za njih bio glavno sredstvo kojim muškarac ženu drži u podređenom položaju. Taj novi naraštaj feministkinja ujedno se naziva i feminizmom drugog vala.¹⁷ Za feministkinje drugog vala žena je podređena jer joj je nametnuto majčinstvo koje nužno sputava ženu u gradnji njezine možebitne karijere, stoga je njihova prvotna strast pravo na korištenje kontracepcije i pravo na pobačaj.¹⁸ „Zbog toga feministkinje drugog vala više nisu toliko tražile izvorište svoje podređenosti u društvenim strukturama, nego su tu podređenost muškarcu pronašle u spolnoj različitosti, koju onda treba dokinuti da bi žena mogla biti konkurentna muškarcu u društvu.“¹⁹ Svoje metode rada one temelje na misli Simone de Beauvoir i njezinu djelu „Drugi spol“. Njezina rečenica „Ženom se ne rađa, nego postaje“ otvara žustru raspravu o rodu i spolu koja traje do danas. Ona smatra da postoje tri

¹⁶ Usp. *Isto*, 58-61.

¹⁷ Usp. Marijo Volarević, Slika žene u „starom feminizmu“ i u novom feminizmu Ivana Pavla II. i Benedikta XVI., u: *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 68 (2013.) 1, 51-63, ovdje 53.

¹⁸ Usp. Marijo Volarević, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, 88-89.

¹⁹ *Isto*, 89.

polazišne točke u borbi žena. Prva bi bila spolna, druga je rod kojim se na ženu gleda samo preko patrijarhalnog društvenog vida, a treća točka je da je današnje patrijarhalno društvo nametnulo da muški i ženski spol nužno moraju postati i muškarac i žena (rod).²⁰

Tri vrste feminizma s kojim smo se i do sada susreli (liberalni, socijalni i radikalni) razvijaju se još više u drugom valu feminizma, ali nezanemarivu prednost u razvoju ima radikalni feminizam koji svojim idejama, pod krinkom prava jednakosti između muškarca i žene, niječe spolnu različitost muškarca i žene, a na proces prokreacije gleda isključivo kao na proces globalne podređenosti žene muškarcu. Niječući taj segment razlikovanja muškarca i žene feministkinje upadaju u problem da se međusobno ne mogu dogovoriti oko odgovora na pitanje: Tko je žena?²¹

Treće razdoblje feminizma, koje započinje osamdesetih godina 20. stoljeća, obilježeno je velikim nedefiniranostima i razlikama u definiranju samog pojma žena. Te post-feministkinje dolaze do zaključka kako ne postoji „kategorija žene“ nego „kategorija žena“ koju mogu biti bilo koje rase, socijalno-društvenog statusa ili seksualnog opredjeljenja. To se događa jer su feministkinje u svojoj borbi za prava često zaboravljale svoje „sestre“ druge rase ili drugačijeg socijalno-društvenog ili ekonomskog statusa. Situacija koja se često događala je da su žene, koje su se ujedno borile za vlastita prava, bile robovlasnice svojim „sestrama“ crnkinjama i tu se događala nelogičnost, jer one koje su stava da žena ima prava kao i muškarac istovremeno su svojim „sestrama“ uskraćivale slobodu. Tim pristupom i raznim drugim društvenim i političkim promjenama nastaju različite slike o ženi i različita definiranja njezine slobode. Nastaje pluralizam feminističkih ideja, ali u toj mjeri da se izgubio odgovor na najvažnije feminističko pitanje: Tko je žena? Bez direktnog i argumentiranog odgovora na to pitanje uz pitanje rodne teorije koja se isprepleće sa samim feminizmom, postmoderni feminizam postaje feminizam bez žene.²²

1. 3. Feminizam danas

U 21. stoljeću feminizam i njegove ideje imaju mnogo lica. Skoro svakodnevno se susrećemo s činjenicom da su feministkinje podijeljenih mišljenja oko istog pitanja i to dovodi do razdora među njima. U većini slučajeva feminizam je u potpunosti prihvatio stavove rodne ideologije, o kojoj će biti nešto više govora u idućem poglavlju. Do tog

²⁰ Usp. *Isto*, 89-90.

²¹ Usp. *Isto*, 92.

²² Usp. *Isto*, 93-97.

poistovjećivanja došlo je zbog trećeg vala feminizma koji ima neke ideje jednake idejama rodne ideologije. Tu se misli na kontracepciju koja mora biti dostupna i legalna u svakom svom obliku, pobačaj je pravo žene, prostitucija i pornografija su posao kao i svaki drugi... Osim što zastupaju sve navedeno i još mnogo toga, današnje feministkinje su kontradiktorne samima sebi, jer u svakom svom nastupu ponavljaju da nemaju pravo glasa, da ih se sputava i da se njihove ideje potkopavaju, a kada netko drugi u svojoj pravoj slobodi iskazuje svoje mišljenje npr. „Hod za život“, one reagiraju jako agresivno, ponekad čak i nasilno. Primjer te agresivnosti je čista kontradiktornosti njihovim stavovima, jer traže vlastita „prava“ i vlastitu „slobodu na izbor“, a drugim ljudima je ne omogućuju. Drugi primjer kontradiktornosti je zasigurno abortus. Smatraju da je njihovo „pravo“ na nekakav izmišljeni izbor važnije od prava na život, prava na život nerođenog djeteta koje se ne može izjasniti.

Ono što se može zaključiti iz stava današnjeg feminizma je činjenica da je otišao od svojih prvotnih ideja. Od ideja prava koje su imale feministkinje prvoga vala. Žene danas imaju jednaka prava kao i muškarci, tko to ne može priznati taj očigledno ne želi gledati i vidjeti ono što ima ispred sebe i oko sebe. Barem danas u 21. stoljeću ne postoji zanimanje u kojem žene ne mogu raditi. Žene susrećemo u vojsci, u javnom prometu kao vozačice autobusa i tramvaja, žene su u politici i vode ministarstva ako ne i države svijeta, žene su kapetani na brodovima i piloti. Nema muških i ženskih poslova i ženama se uvijek i svagdje otvaraju poslovi, ali i dalje se neki ljudi provlače sa argumentima poput: „Žene i muškarci nisu jednaki.“. Dovoljno je otvoriti oči i srce i objektivno pogledati situaciju oko nas. Nisu ovdje u pitanju prava čovjeka, nego stvaranje društva koje nema osjećaj za transcendentalno i koje jedinu svrhu svog postojanja vidi u ovom svijetu. To je veliki problem i izazov za nas katolike, i moramo biti svjesni tog problema i suočiti se s njime.

2. RODNA IDEOLOGIJA I CRKVENI NAUK O RODU

Prije ikakvog govora o rodnoj ideologiji potrebno se zapitati što je to rodna ideologija. „Rodna ideologija je termin nastao u katoličkim krugovima nakon 2000. godine za skup ideja, očekivanja i djelatnosti koji je u zadnjem desetljeću 20. stoljeća proizašao iz tzv. feminizma trećeg vala, te je u velikoj mjeri vezan uz institucionalne tzv. rodne studije – sveučilišne ustanove osnovane u svrhu izučavanja i promicanja feminizma i LGBTIQ aktivizma.“²³ Sam izraz „rodna ideologija“ danas susrećemo jako puno, ne samo zato jer je to nedavna pojava u svijetu koji nas okružuje, nego i iz razloga jer je to gorući problem s kojim se susreće Katolička crkva. Rodna ideologija (u engleskom govornom području *Gender ideology*) sustavno radi na mijenjanju društva u smjeru koje se direktno protivi židovsko-kršćanskom konceptu osobe i time zagovara mijenjanje naravnog Božjeg zakona slobodom.²⁴

2. 1. Gender teorija

Glavna oznaka *gender* teorije je relativizam koji šteti ne samo društvu u kojem žive pojedinci vjernici, već izobličava svakog čovjeka u neprirodno biće, biće koje se okrenulo protiv dara svete spolnosti i banaliziralo je. Vlastitu slobodu stavlja na tron i ona mu postaje idol u toj mjeri da je čovjek ljubi narcisoidnom ljubavlju.²⁵ Prvi koji su počeli činiti razliku između roda i spola bili su psihijatri John Money i Robert Stoller koji drže da ako se djetetu dovoljno rano nametne određeni rod, ono će na temelju tog roda stvoriti svoj identitet koji je u potpunosti neovisan o spolu toga djeteta. Nakon te svoje teze javljali su se mnogi pokusi koji su bili neuspješni, ali to u niti jednom trenutku nije pokolebalo zastupnike ove teorije.²⁶ Ovakav narcisoidni stav prema slobodi i korištenje slobode na taj krivi način je zlouporaba slobode i grijeh. O tome nam govori i Katekizam Katoličke crkve: „Što čovjek više čini dobro, to je slobodniji. Prava je sloboda u služenju dobru i pravednosti. Izbor neposlušnosti i zla zloupotreba je slobode i vodi u ropstvo grijeha.“²⁷ Kada uzmemo tu dimenziju slobode koja nam je od Boga dana, i ukomponiramo je s biblijskim tekstom koji nam govori kako je

²³ Wikipedia, „Rodna ideologija“, na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Rodna_ideologija#cite_note-2 (21. ožujka 2020.).

²⁴ Usp. Šimun Markulin, *Gender teorija – antropološki izazovi*. Skripta iz moralne teologije, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019., 12.

²⁵ Usp. Šimun Markulin, *Gender teorija – antropološki izazovi*. Skripta iz moralne teologije, 12.

²⁶ Usp. Marijo Volarević, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, 99-101.

²⁷ Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Glas koncila, Zagreb, 2016., br. 1733.

čovjek stvoren na sliku Božju (usp. Post 1,27), lako možemo zaključiti da naši postupci koje činimo u slobodi igrajući se s rodom jesu grijeh, jer je rod kao i spol od Boga dar.

Pošto kršenje naravnog moralnog zakona za mnoge ne predstavlja veliki problem, ovu teoriju su objeručke prihvatili i zagovornici feminizma i LGBT²⁸. Te skupine pojam rod razvijaju i nadopunjavaju. Za njih „postoje različiti rodovi: ne više muški heteroseksualac i ženska heteroseksualka, koji se temelje na biološko-spolnom identitetu (kako naučava Učiteljstvo Crkve), već i gay, lezbijke, biseksualci, transeksualci, transrodni, queer, questioning, interseksualci; svi društveno i pravo jednako prihvatljivi.“²⁹ Danas je pojam rodne ideologija usko povezan s gore navedenim skupinama i te iste ga prečesto koriste kao argument za nekakva prava. Postavlja se pitanje shvaćaju li oni koliko se to protivi naravi čovjeka?

2. 2. Četiri svjetske konferencije o ženama

Do danas su održane četiri velike svjetske konferencije o ženama, o njihovim pravima i o njihovu položaju u društvu. Prva svjetska konferencija o ženama održana je u Mexico Cityju 1975. godine. Glavna odredba te konferencije, koja je djelovala paralelno s radom Ujedinjenih naroda, bila je nužno povećanje broja žena u političkom i javnom životu društva, jer je to zasigurno prvi korak u smirivanju napetosti, izjednačavanju prava i stvaranju mira na svjetskoj društvenoj sceni. Osim mira i ravnopravnosti sudionici te prve konferencije smatrali su da će uvođenje žena u politiku pridonijeti rastu i stvaranju pravog istinskog demokratskog društva. Ujedinjeni narodi tada su službeno izjavili da je pred društvom trenutno desetljeće žena.³⁰ Druga svjetska konferencija o ženama održana je u Kopenhagenu 1979. godine³¹ i glavni prioritet svih zasjedanja bio je povećanje broja žena u političkom životu. Osim što je potvrđeno i naglašeno da će to ojačati demokratsko društvo i time doprinijeti kvalitetnijem razvoju društva, donesena je konkretna odredba da se mora izjednačiti broj žena i muškaraca u političkim strankama i ministarstvima država koje su voljne raditi na ravnopravnosti u

²⁸ „LGBT (ili GLBT) je akronim koji se odnosi na kolektivnost lezbijki, gay, biseksualnih i transrodnih/transseksualnih osoba.“ Wikipedia, „LGBT“, na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/LGBT> (20. travnja 2020.).

²⁹ Šimun Markulin, *Gender teorija – antropološki izazovi*. Skripta iz moralne teologije, 17.

³⁰ Usp. Mariette Sineau, Ravnopravnost – Vijeće Europe i sudjelovanje žena u političkom životu, na: https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/Publikacija%20Ravnopravnost_Vijeće%20Europe%20i%20sudjelovanje%20žena%20u%20političkom%20životu.pdf, 22. (21. ožujka 2020.).

³¹ Stavljajući se godina 1979., jer je tada sazvana Druga svjetska konferencija o ženama, iako je prvo zasjedanje bilo tek u lipnju 1980. godine. Usp. Mariette Sineau, Ravnopravnost – Vijeće Europe i sudjelovanje žena u političkom životu, 22. (21. ožujka 2020.).

svojim sredinama.³² Treća svjetska konferencija o ženama, održana u Nairobiju 1985. godine, ponovila je sve s prethodne dvije svjetske konferencije, ali uz jednu razliku, a to je da je na ovoj konferenciji ravnopravnost žena u svim društvenim slojevima (ne samo političkom svijetu) stavljena kao primarni i najvažniji cilj. Govor francuske ministrice Yvette Roudy djelovao je na način da se obrazovanje diglo na takvu razinu da se budući naraštaji onih koji će voditi države svijeta od malih nogu uče ravnopravnosti, a ne superiornosti.³³ Na samom kraju plodove Četvrte svjetske konferencije o ženama održane u Pekingu 1995. godine vidimo i danas. Najveći plod te svjetske konferencije je usvajanje *Deklaracije o ravnopravnosti između žena i muškaraca* 1997. godine što je odlučujući korak za ravnopravno društvo.³⁴

Sve četiri svjetske konferencije imale su određene zamisli koje bi možda i uspjele zaživjeti više u društvu da su imale zdraviji pogled prema čovjekovu rodu i spolu kao dvije neodvojive stvari. Taj stav koji se protivi čovjeku kao razumnom biću više šteti društvu, nego što ga oblikuje u pravom smjeru.

2. 3. Stav Crkve o rodu

Iako je gore spomenuto kako Katekizam Katoličke crkve gleda na čovjekovu slobodu, smatramo da je nedovoljno naglasiti koliko se rodna ideologija protivi ne samo vjerniku, već i samom čovjeku kao ljudskom biću. Pape 21. stoljeća u više navrata osuđuju rodnu ideologiju i sve njezine ciljeve i metode kao „veliku laž“.³⁵ Zastupnici te teorije nevoljko gledaju na Katoličku crkvu jer shvaćaju njezin utjecaj u društvu kao i njezinu moć. Koliko neprijateljstvo oni vide u Katoličkoj crkvi vidimo iz primjera Gabriele Kuby. „Već u svojoj knjizi *Die Gender Revolution* koja je izašla 2006., Kuby je jasno izjavila da je Katolička crkva „zakleti neprijatelj rodnih revolucionara i svih njihovih vođa, njihovih saveznika i korisnika“. To potkrepljuje i u svojoj najnovijoj knjizi *Die globale sexuelle Revolution*, koja je odmah u godini objavljivanja 2012. bila poslana biskupima i političarima na više od tisuću adresa.“³⁶ Kao što je već rečeno rodna ideologija zastupa veću uporabu kontracepcijskih

³² Usp. *Isto*, 22-25.

³³ Usp. *Isto*, 26-30.

³⁴ Usp. *Isto*, 33-35.

³⁵ Usp. Gerhard Marschütz, Rod – trojanski konj? Teološke napomene uz nedavnu raspravu o rodu na katoličkom području, u: *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 12 (2014.) 2, 181-203, ovdje 185.

³⁶ Gerhard Marschütz, Rod – trojanski konj? Teološke napomene uz nedavnu raspravu o rodu na katoličkom području, ovdje 186.

sredstava. Kontracepcijska sredstva su nužno protivna čovjekovoj naravi, jer iskrivljuju pogled na čovjeka kao osobu i iskrivljuju pogled na spolnost kao Božji dar. Svrha spolnosti je novi život, a kontracepcija, ne samo da uništava život i sprječava njegov početak, nego u ljudima stvara takvu vrstu požude koja šteti čovjeku na svakoj razini. Ona ga uništava emocionalno, duhovno, fizički, psihički... jer je bitno protivna naravi samog čovjeka. I muškarca i ženu se nužno srozava na razinu seksualnog objekta i time se iskrivljuje pogled na ljudsku osobu. Tu veliku ulogu igraju mediji koji direktno potiču današnje mlade na taj iskrivljeni pogled. Reklama se smatra dobrom samo u onoj razini u kojoj ona na suptilan i ružan način propagira seks. Neki spotovi za pjesme koji izlaze zadnjih godina propagiraju sliku žene samo u kontekstu njene golotinje i spotovi su „dobri“ ako žene „pokaže što ima“. Možda nismo ni svjesni koliko to iskrivljuje nas same i naš pogled na okolinu. Jednako tako i neke „kulturne emisije“ često imaju goste koji zastupaju rod na način da su spolom određeni kao muškarac, a ponašaju se kao žena i doslovno ih žale jer ih društvo ne prihvaća u mjeri u kojoj bi trebalo. Osuđuju sve koji su protiv toga, a naslovi koji govore o takvim ljudima najčešće ih prikazuju kao neshvaćene. Takve se ljude stavlja kao glasnike budućnosti i kao one ispred svoga vremena, a uglavnom se ne postavlja pitanje o posljedicama svega toga. Ne gledaju se skrivene namjere, ne misli se na mlade i njihovu budućnost i ne slušaju objektivne psihologe, koji su nakon mnoštva testova shvatili da se to krši s čovjekom i da u čovjeku stvara toliki lom.

Samo iz ovih nekoliko primjera dovoljno se toga iščitava. Crkva ne može i ne smije podržavati nešto što se protivi naravi samog čovjeka radi „mira u kući“. Naravni moralni zakon zapisan u svima nama nosi svoju težinu i odgovornost. Na Crkvi je teško desetljeće sociološkog i psihološkog istraživanja pojmova „rod“, „spol“, „rodna ideologija“ i slično jer je besmisleno ulaziti i bilo kakve rasprave bez poznavanja suprotne strane, ali svoj stav nikad ne smijemo prešutjeti u svrhu nekog mira jer to nije istinski mir. Istinski mir se nalazi u Istini, a Krist je Put, Istina i Život, stoga prešućivanje istine nije mir, barem ne mir kojem mi težimo – Kristov mir. Zato smo dužni istraživati i u tim ljudima probuditi moralni zakon zapisan u njima.

3. ŽENA PREMA SOCIJALNOM NAUKU CRKVE

Prisutnost i aktivnost žene kao individue u Crkvi tema je brojnih rasprava, kako u Crkvi tako i u društvu. Treba naglasiti, kako je Katolička crkva u Hrvatskoj bila i još je uvijek otvorena i spremna za stvaranje prostora veće prisutnosti žena u crkvenom životu. Žene u Hrvatskoj daju veliki doprinos na različitim područjima i različitim ulogama, u oblikovanju pastoralna, područjima odgoja i obrazovanja, zapošljavanjem u crkvenim uredima i još mnoštvo djelatnosti u kojima one djeluju. Papa Franjo često govori o ulozi žene u Crkvi i poziva čitavu Crkvu da razvija teologiju žene, kako bi njena prisutnost bila stvarno i istinski osvjetljena i vrednovana. Često se u javnosti iskrivljava pogled Katoličke crkve na ženu, pa se mnogima čini kao je bolje ne poticati rasprave, kako ona ne bi otišla u krivome smjeru.³⁷ Razlog tog problema su pitanja poput: „Što još Crkva može reći o ženi? Nije li sve već rečeno? Nije li žena već prisutna tamo gdje se traži njezina prisutnost? Može li se tu reći nešto novoga? Štoviše, nije li žena prisutnija više nego ikad, i u crkvenom i u društvenom životu?“³⁸

„Baviti se pitanjem odnosa muškaraca i žena znači istodobno ozbiljno se baviti temom žene. Temi žene može se pristupiti iz različitih pozicija i s različitim sadržajima, čemu uostalom svjedoče i različite teorije o ženskom pitanju i na njima temeljene različite inicijative i pokreti. Vizija koja se ovdje sažeto predstavlja temelji se na socijalnoj viziji Katoličke crkve i za naglasak ima specifične doprinose koje žena može dati i daje životu Crkve.“³⁹ Socijalni nauk Crkve ima važnu ulogu po pitanju žena u Crkvi i njihovog djelovanja. On omogućuje ženi bolju suradnju s Crkvom, pastoralno djelovanje, duhovno i moralno uzdizanje, te odgoj i obrazovanje. Mnoge žene obogaćuju Crkvu i svojim izvan-crkvenim profesijama. Važno je naglasiti ne samo dostojanstvo žene, nego i prepoznavanje njihova jedinstvenog sudjelovanja u zadaćama Crkve. Doprinos žene u Crkvi, ali i u društvu je velik. Njihova prisutnost humanizira instituciju, vodi boljem razumijevanju svakodnevnog života.

³⁷ Usp. Silvija Migles, Žene i muškarci u Crkvi – mogućnost ostvarenja i istinske komunikacije i suradnje, u: *Bogoslovska smotra*, 88 (2018.) 3, 711-734, ovdje 711-712.

³⁸ Silvija Migles, Žene i muškarci u Crkvi – mogućnost ostvarenja i istinske komunikacije i suradnje, ovdje 712.

³⁹ *Isto*, ovdje 728.

3. 1. Ljubav, izvor i snaga zajedništva

Teologija nas uči da je Presveto Trojstvo zajednica triju božanskih osoba: Oca, Sina i Duha Svetoga, i da su oni u Trojstvu povezani svezom ljubavi. Sveza ljubavi koja povezuje Oca i Sina je Duh Sveti, isti Duh Sveti koji vodi Crkvu, vodi vjernike i pomaže u istinskoj obiteljskoj zajednici. Ljubav bračnih drugova usmjerena je s jedne strane međusobno, a s druge strane na Boga koji ih je blagoslovio sakramentom ženidbe, i ta ljubav koja ima dvije strane rađa plod koji se zove dijete. Naravno ne smijemo tu biti slijepi – to ne znači da je dijete uvjet i pokazatelj ljubavi bračnih drugova, niti da je svako dijete začeto iz čiste ljubavi, tu treba bit razborit. Unatoč svemu tome valja nam poslušati riječi svetog Ivana Pavla II.: „Obitelj, zasnovana i oživotvorena ljubavlju, jest zajednica osoba: bračnih drugova, muža i žene, roditelja i djece, rodbine. Njezina prva zadaća jest vjerno živjeti stvarnost zajedništva u trajnom naporu da se promiče istinita zajednica osoba.“⁴⁰ Kao što bez ljubavi obitelj nije zajednica osoba, tako bez ljubavi obitelj ne može ni živjeti. Čovjek ne može živjeti bez ljubavi. Ljubav između muža i žena neprestanim unutarnjim dinamizmom, koji obitelj vodi prema prisnijem zajedništvu, a što je temelj bračne i obiteljske zajednice. To bračno zajedništvo je nerazdruživo jedinstvo. Ima svoje korijene u prirodnom dopunjavanju što postoji između muža i žene te njih dvoje dijele cjelovitost svoga životnog nauma, sve što imaju i jesu. Nerazrješivost ženidbe neprocjenjiva je vrednota i ona je u današnje vrijeme za supružnike jedna od najvažnijih zadaća. Zbog toga, Crkva i vjernici ih moraju ohrabrivati i pomagati da u tome ostaju. Bračno zajedništvo je temelj na kojem se izgrađuje šire zajedništvo obitelji. Muž i žena, braće i sestre, rodbina, svi članovi obitelji imaju milost i odgovornost da iz dana u dan grade zajedništvo osoba i tako pridonose da obitelj bude škola potpunije čovječnosti.⁴¹

„Za izgradnju takvog zajedništva temeljni je zahtjev odgojna razmjena između roditelja i djece, u kojoj svaki od njih daje i prima. Ljubavlju, poštovanjem i poslušnošću prema roditeljima, djeca pružaju svoj osobit i nezamjenjiv prilog izgradnji uistinu ljudske i kršćanske obitelji.“⁴²

⁴⁰ Ivan Pavao II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. studenog 1981.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., br. 18.

⁴¹ Usp. Ivan Pavao II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, br. 18-21.

⁴² *Isto*, br. 21.

Crkva ima zadaću snažno potvrđivati nerazrješivost ženidbe. Ona kao majka kršćanske obitelji rađa i odgaja. Naviještanjem Božje Riječi objavljuje obitelji njezin pravi identitet te slavljenjem sakramenata ona obogaćuje, učvršćuje i izgrađuje obitelj.⁴³

Osim obitelji, koja je zajednica ljubavi, postoji jedna puno veća zajednica koja također živi od ljubavi, a to je Crkva. Crkvi su po Isusovu nalogu dana dva pravila ljubavi: jedno koja se odnosi na Boga, a drugo koje se odnosi na bližnjega svoga. Da bi Crkva rasla i bila prava zajednica Kristova, koja za primjer ima i živi savršenu Kristovu ljubav kojom se utjelovio i podnio muku i smrt samo za nas i za naše spasenje, dužna je gajiti ljubav među svojim članovima. Kao i među bračnim drugovima, ta ljubav mora nužno imati dvije strane: ljubav prema bližnjemu i ljubav prema Bogu, i ta sveza ljubavi koja drži Trojstvo u savršenom jedinstvu može pomoći i pomaže nam da živimo ovdje na zemlji savršeno jedinstvo odnosno da već ovdje gradimo Kraljevstvo nebesko.

3. 2. *Prava i zadaća žene*

U starome vijeku žene i muškarci nisu imali jednaka prava, često su žene bile potlačene, smatrane manje vrijednima, ograničavalo im se kretanje i bile su u potpunosti ovisne o muževima ili očevima. Bile su podčinjene muškarcima, odnosno njihov život je ovisio o muškarcima. Također, bile su isključene iz javnog života: nisu mogle samostalno odlučivati, rastavu braka mogle su dobiti u slučaju očitog zanemarivanja, lošeg ponašanja ili u slučaju da ih muž napusti, o sklapanju braka odlučivao je ženik, otac ili skrbnik te ako je žena bila nerotkinja, muž je mogao uzeti još jednu ženu. Žene su bile zakinite i u obrazovanju. Djevojke nisu odlazile u školu, već su, kao i svoje majke, obavljale kućanske poslove, brinule se o ukućanima i spremale za udaju i brigu o obitelji. Iz ovog navedenog, da se zaključiti kako žene u povijesti, točnije starome vijeku, nisu imale lagodan život. Bile su često omalovažavane i bez svojih prava. I kroz srednji vijek, život žene je bio iznimno loš. Smatralo se kako je tiha žena automatski dobra žena, što je u današnjem svijetu nezamislivo. Početak borbe žena za pravo glasa je Francuska revolucija. Godine 1791. Olympe de Gouges objavila je *Deklaraciju o pravima žena* koja počinje rečenicom „Sva ženska bića rađaju se slobodna i jednaka muškarcima u dostojanstvu i pravima...“. Tražila je pravo na govor, obrazovanje te politička prava. Nakon Prvog svjetskog rata brojne su europske države

⁴³ Usp. Ante Ivas, Obitelj, zajedništvo života na: <https://ika.hkm.hr/novosti/obitelj-zajednistvo-zivota/> (3. travnja 2020.).

ženama dale pravo glasa. Drugi svjetski rat doprinio je boljem položaju žena u društvu. UN donosi dokumente protiv diskriminacije žena i s tim dobivaju pravo glasa.

Prvotni rad žene jest briga za obitelj. Obitelj, zajednica, zadaća i prava žene teme su o kojima je često govorio papa Pio XII. Obitelj je u Papinim govorima često predmet razmatranja. Smatrao je da je bračna zajednica slika ljubavi koju Krist ima za svoju Crkvu. Žena je tu temeljna vrijednost o kojoj ovisi hoće li obitelj uspjeti ili promašiti svoj cilj. Ona je onaj topli kutak u kojemu se svaki čovjek ostvaruje i vrlo je važno da žena bude tvorac mira u ljudskoj zajednici. U tom slučaju, Papa naglašava da ona djeluje dvostruko: psihološki i moralno, ali i društveno i politički. Žena ima karizmu da može lakše prići drugoj osobi i prenijeti joj bogatstvo kršćanske poruke, a ta poruka jest mir.⁴⁴

Konstitucija *Gaudium et spes* također govori o ženi, njezinim zadaćama i pravima, jednakosti muškarca i žene prema biblijskom poimanju. Sabor je tada pozvao na poštivanje čovjeka te da svatko mora smatrati svoga bližnjega kao drugoga samoga sebe, vodeći brigu o njegovu životu i sredstvima koja su mu potrebna za dostojan život. Osnovni odnos prema čovjeku jest poštivanje te iste osobe, a to nam jasno poručuje evanđeosko načelo: „Meni ste učinili koliko ste učinili jednomu od ove moje najmanje braće“ (Mt 25,40). Stoga, muškarac nije ništa vrjedniji od žene, koja ima svoje mjesto, isto tako specifično mjesto kao i sam muškarac. Zato, govor o ženi ne bi trebao nikada započeti od analize uloge koju žena ima u životu, nego od njenog teološkog određenja.⁴⁵

Bog na jednak način daje osobno dostojanstvo muškarcu i ženi i obasipa ih pravima i odgovornostima. No, Stvoritelj na najuzvišeniji način očituje dostojanstvo žene time što sam uzima ljudsko tijelo od Majke Marije i stavlja je kao uzor otkupljene žene. Isus je poštivao žene, pozivao ih da idu za njim, nudio im svoje prijateljstvo, upravo se ženi ukazao na uskrsno jutro, i sve su to znakovi koji potvrđuju osobito poštovanje koje je Gospodin Isus imao prema ženama. Ispravno promicanje žene zahtjeva da se javno prizna njezina majčinska i obiteljska uloga prema svim drugim javnim poslovima i svim drugim zanimanjima. Ovdje Crkva ima važnu ulogu. Ona je ta koja može i mora pomoći suvremenom društvu da neumorno traži priznanje vrijednosti rada žene u kući. To je od značajne važnosti za odgojno djelovanje. Crkva mora promicati jednakost prava i dostojanstva muškarca i žene u svome crkvenom životu, a to je za dobrobit svih: obitelji, društva i Crkve. To ne znači da se žena odriče svoje ženstvenosti ili oponaša muževnost; to znači priznavati puninu prave i istinske

⁴⁴ Usp. Nikola Dogan, Žena u crkvenim dokumentima do Ivana Pavla II., u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 3-4, 229-245, ovdje 232.

⁴⁵ Usp. Nikola Dogan, Žena u crkvenim dokumentima do Ivana Pavla II., ovdje 236-239.

ženstvenosti kakva se mora očitovati u njezinu djelovanju.⁴⁶ Djelovanje se ne odnosi nužno na društvo i na društveni status žene, nego je naglasak trenutno na Crkvi koja će svojim stavom prema ženama pokazati njihovu istinsku vrijednost. Tu se postavlja pitanje, što konkretno promijeniti i kako postupiti. „Da bi se promijenila prava žena u crkvama, nužne su reforme koje dolaze iz samih crkava. One mogu biti izazvane ili potaknute izvana, ali se neće dogoditi bez teološkog utemeljenja. Ako se društveni izazovi pretvore u pritiske, mogu dovesti do jačanja fundamentalističkih struja. Dijaloško ozračje između koncepta ljudskih prava i kršćanskih crkava može pridonijeti unutar crkvenom dijalogu, a time i uspješnijem nadvladavanju postojeće napetosti između zahtjeva za univerzalizmom i kulturalnim relativizmom ljudskih prava.“⁴⁷ Jadranka Rebeka Anić prikazuje kako ispravan stav Crkve prema ženi nema za plod samo pravi primjer društvu, nego pomaže i samoj Crkvi u nadvladavanju postojećih problema; pri čijem rješavanju često nedostaje majčinski pristup jedne žene.

Posebna zadaća žene kao supruge i majke sastoji se u prenošenju vjere. Kršćanski roditelji moraju, slijedeći svoj vlastiti put, poučavati u kršćanskom nauku i svoju djecu. Takav život i takve zadaće u životu žene zahtijevaju neprestanu snagu vjere, nade i ljubavi.⁴⁸ Dana 18. travnja 1975. godine, u Godini žene, u nazočnosti komisije za Godinu žene, papa Pavao VI. govori o brizi Crkve za ženu i ističe kako je potrebno shvatiti i pomoći ulozi žene u poslanju evangelizacije i u životu kršćanske zajednice. Nije se išlo samo za tim da se ženi omoguće sva prava kao i muškarcu, nego da se nakon toliko stoljeća nepravde ona slobodno i potpuno kao žena integrira u ljudsko društvo. U jednom se govoru početkom 1976. godine, papa Pavao VI. još jednom obratio članovima komisije za međunarodnu Godinu žene. Pozitivno je vrednovao njihov rad i podsjetio ih na riječi koje im je uputio još prije početka njihova rada. Komisija je imala zadaću proučavati prava žene. Upravo su ta prava i razlog zašto je komisija osnovana.⁴⁹

⁴⁶ Usp. Ivan Pavao II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, br. 23-24.

⁴⁷ Jadranka Rebeka Anić, Ljudska prava žena u kršćanstvu, na: https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/prava_zena/prava_zena_059.pdf (30. travnja 2020.).

⁴⁸ Usp. Ivan Pavao II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, br. 22-24.

⁴⁹ Usp. Nikola Dogan, *Žena u crkvenim dokumentima do Ivana Pavla II.*, ovdje 242.

3. 3. Crkveni pogled na status žene

Katoličku Crkvu se kroz povijest, ali i danas, često sumnjiči zbog njezina stava prema ženama. Mnogi vjeruju i smatraju kako su žene doista „drugorazredna bića“ i veoma oštro, usuđujemo se reći i s prijezirom, osuđuju Katoličku crkvu. Kao dokaz navode seksističke citate iz crkvenih otaca i tumačenja Svetoga pisma. Često se drže onoga dijela Svetoga pisma koji govori o „podređenosti“ žene. Zatim, poznato je da se Katolička crkva protivi pobačaju i kontracepciji, koje mnogi smatraju ključem seksualne i ekonomske slobode žena.

Sve ovo treba razmotriti u svjetlu katoličanstva, odnosno u svjetlu Isusova života i njegova učenja. Već je spomenut Isusov odnos prema ženama i njegovo gledanje na dostojanstvo žene. S obzirom na uvod ovoga dijela, potrebno je ponoviti ono što je Isus činio i kako je djelovao, kako bi mogli jasno vidjeti diskriminira li Katolička crkva zaista žene. Dakle, Isusovo javno djelovanje i njegovo prvo čudo u Kani započelo je na molbu jedne žene, njegove Majke (Iv 2, 1-11), Isus je iscijelio nekoliko žena od njihovih duhovnih i tjelesnih bolesti (Lk 8, 1-3), spasio je život ženi uhvaćenoj u preljubu rekavši Židovima: „Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen“ (Iv 8,7) i još jedan, vrlo bitan dio, Isus je razgovarao sa Samarijankom kod zdenca i ponudio joj „živu vodu“ (Iv, 4,10). Po svemu ovome, postavlja se pravo pitanje. Ako Katolička crkva, djeluje po uzoru na Isusa Krista, zbog čega ima potrebu „mrziti“ žene? Taj mit o mržnji lako je opovrgnuti ako se sjetimo praktične skrbi koju Crkva pokazuje prema ženama i muškarcima širom svijeta. Katolička crkva je nahranila više žena, više pomogla i pružila medicinske pomoći, obrazovala, djelovala u promicanju dobrobiti žena, negoli ijedna druga institucija u svijetu, no nažalost, često se gledaju mane Katoličke crkve i sve to „pada u vodu“. Također, valja spomenuti da je katolički Caritas 2008. godine samo u SAD-u pružio pomoć za više od 8,5 milijuna ljudi, od kojih su većina bile žene. Pojedinci pripadnici Crkve nesumnjivo su se loše odnosili prema ženama, no isto tako su se drugi pripadnici Crkve odnosili prema ženama s poštovanjem.⁵⁰

Crkva bi trebala pomoći suvremenom društvu da prizna i poštuje nezamjenjivu vrijednost rada žene u kući. To je od velikog značenja za odgojno-obrazovni proces, ali i dobar primjer za katoličke supruge i majke. Tim priznanjem odstranit će se i sami korijen moguće diskriminacije između različitih poslova i zanimanja ako jednom postane jasno da se svi, na svakom području, zalažu za ista prava i s jednakim osjećajem odgovornosti. Crkvena hijerarhija treba, što je više moguće, promicati i u crkvenom životu jednakost njihovih prava i

⁵⁰ Usp. Bitno.net, Mrzi li Katolička Crkva žene, na: <https://www.bitno.net/academicus/teologija/christopher-kaczor-katolicka-crkva-mrzi-zene-mit/> (13. travnja 2020.).

dostojanstva.⁵¹ Žena, a pogotovo majka, danas je napadnuta s mnogih strana. Udaraju na njezinu vrijednost, dostojanstvo, spolnost. Ipak, često se čuje da je obitelj temeljna stanica društva i s tom se rečenicom većina slaže. Ali koliko je svaki čovjek svjestan toga?⁵² „Svakoga dana po uzoru na Marijin 'da' ona prima na sebe Božje planove i čežnje, postaje raspoloživom službenicom Gospodnjom. Takva ljubav i odvažnost krasi majke otvorena srca. Majke koje su se odvažile biti podsjetnici Božji. Majke koje sklopljenim rukama daju impuls za ritam stanice. I ne znajući da ta stanica oduševljava onu iduću, a iduća pak treću... dok ne oživi cijelo tijelo u ritmu stvaranja. Jedna je žena promijenila povijest svojom poniznošću.“⁵³ Biti supruga, majka, roditeljica, darovateljica života, veliki je dar od Boga. Znamo kolike je prepreke i nejasnoće imala Marija kada je pozitivno odgovorila na anđelov poziv. To je put majčinstva – predanje iz čiste ljubavi i potpuno pouzdanje u Boga. Biti majka znači biti „kuća sazidana na čvrstoj stijeni“ – na Kristu, i kao i on za svoju obitelj „dati svoj život“, izgarati u ljubavi. Upravo je Majka Marija uzor ženama svih naraštaja, kako ostvariti vlastitu ženstvenost.

„Prema Kongregaciji za nauk vjere očit je dvojak doprinos žene i ženskih vrijednosti u životu Crkve. Prvi je sama žena, s onim što ona jest i što sama po sebi znači u Božjem planu stvaranja i otkupljenja, a time i u životu Crkve. U toj točki govor o ženi postaje govor o Mariji – ženi koja je kao nitko drugi upoznao Krista te tako postaje uzor čitavoj Crkvi. Marija postaje uzor za nasljedovanje, naravno ne samo ženama, nego svim kršćanima, ali se ipak u svjetlu Marije najdublje može protumačiti otajstvo svake žene. Drugi doprinos žene u životu Crkve su neke vrijednosti koje žena živi i ostvaruje s „osobitim intenzitetom i naravnošću“. Življenjem tih vrijednosti žena daje nemjerljiv doprinos životu Crkve, smatra Kongregacija za nauk vjere.“⁵⁴ Osim spomenute Kongregacije, važnost žene u Crkvi vide teolozi diljem svijeta. Mladen Parlov ističe: „Žena je pozvana u životu Crkve sudjelovati onim što je vlastito, prirodno njezinu biću; a to su, kako veli Pismo Kongregacije za nauk vjere, one vrijednosti koje očituju skrb, brigu, zauzetost za malenoga, potrebitog čovjeka; vrijednosti koje očituju majčinsko lice Majke Crkve.“⁵⁵ Doprinos žene, neprocjenjiv je za Crkvu. Ona

⁵¹ Usp. Ivan Pavao II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, br. 22-24.

⁵² Usp. Ivan Foretić, Uloga majke u obitelji. Majka – podsjetnik Božji, na: <https://www.glas-koncila.hr/uloga-majke-obitelji-majka-podsjetnik-bozji/> (13. travnja 2020.).

⁵³ Ivan Foretić, Uloga majke u obitelji. Majka – podsjetnik Božji.

⁵⁴ Mladen Parlov, *Žena u Crkvi, Crkva o ženi*, Crkva u svijetu, Split, 2011., 276.

⁵⁵ Mladen Parlov, *Žena u Crkvi, Crkva o ženi*, 289.

može silno obogatiti društvo i Crkvu, upravo onim što ona u sebi jest. Otkriva sliku Majke Crkve i postaje očitovanje majčinske dimenzije Crkve i milosrdne Božje ljubavi.⁵⁶

⁵⁶ Usp. *Isto*, 289.

ZAKLJUČAK

Ovaj završni rad odnosno kratki pregled od feminizma, rodne ideologije do položaja i uloge žena u kršćanstvu i crkvenog stava kroz povijest pa sve do danas, ukazao nam je na izuzetnu kompleksnost i slojevitost te tematike. Žene su u mnogim kulturama i religijama na ovaj ili onaj način bile zapostavljane i potlačene; uostalom, upravo su to činili i sami prosvjetitelji 18. stoljeća, ali to nikako ne mijenja povijesnu odgovornost i samih kršćana. U svim je vremenima žena bila neprepoznata u svojem dostojanstvu, često isključena iz društva ili čak pretvorena u ropkinju. Crkva je bila svjesna nepravde koja se događala, bila je protiv svakog oblika diskriminacije žena i morala se truditi kako bi to iskorijenila, ali u šezdesetim je godinama 20. stoljeća današnji „feminizam“ sa svojim različitim pokretima zamijenio ženski pokret.

Ako upitamo oca obitelji, koji ima pozitivan stav na rodnu ideologiju, kojeg je spola njegovo dijete, velika je vjerojatnost da će sa sigurnošću dati odgovor: „To će poslije ono samo odlučiti!“ Ovaj fiktivni razgovor odgovara ideologiji onog feminizma koji preslikava marksizam na odnos između muškarca i žene; koji tvrdi da su proletarijat žene, a muškarci izrabljivači koji gospodare pomoću obitelji. Iz toga nastaje bespolna „jednakost“ spolova tako da svatko može izabrati „ulogu“ koju kani igrati – muškarac ili žena. Feministkinje tu prave razliku između biološkog „spola“ čovjeka i društvenog „spola“, odnosno *gendera*. Temeljne misli u *gender*-ideologiji dolaze iz marksističke utopije o besklasnom društvu. Sve se razlike koliko je moguće trebaju ukloniti. Ovdje biti različit znači biti nejednak, nejednakost je nepravda. Čovjekova dvospolnost bi se potpuno obezvrjedila i isključila. Odabir roda i spolne orijentacije spada u područje osobne slobode svakog ljudskoga bića. Muškarci i žene u dosadašnjem smislu prestaju postojati. Oni trebaju biti društveno priznati i jednakopravni u svemu. Ova ideologija je poput podmornice. Nitko ne zna točno što ona hoće, niti kamo se kreće, ni kome se kreće, ni kad će njihovi ciljevi postati svima jasni. *Gender*-ideologija je nespojiva s kršćanskim svjetonazorom.

Za razliku od prijašnjih vremena, danas puno mladih „leti“ za obrazovanjem, uspjehom i materijalnom sigurnošću, a tek onda traže ljubav i posvećuju se obitelji. Zbog toga mnogi smatraju da je novo doba izvrnulo tradicionalne vrijednosti i da mladi imaju potpuno drugačiju sliku o obitelji za razliku od svojih roditelja. Veliku ulogu u tome imaju roditelji. Roditelji koji će svoju djecu naučiti istinskim vrijednostima koje će ih pratiti cijelog života. Veliku ulogu u prenošenju istinskih vrijednosti ima vjera, jer je vjera roditelja najčešće i vjera djeteta. Ako roditelji nedjeljom odlaze na misu, dijete će također ići s njima,

ali će ići i kasnije kad odraste, jer mu jednostavno to postaje normalno i samorazumljivo. Bitno je još od malih nogu steći naviku, imati uzor i nekoga koga možemo slijediti na putu vjere. To bi trebala biti upravo obitelj.

LITERATURA

A) Izvori:

IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. studenog 1981.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

IVAN XXIII., *Gaudet Mater Ecclesia – Raduje se Majka Crkva. Govor Svetog Oca Ivana XXIII. u prigodi otvaranja Drugog vatikanskog sabora 11. listopada 1962.*, u: *Crkva u svijetu*, 47 (2012.) 4, 531-540.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke crkve*, Glas koncila, Zagreb, 2016.

B) Knjige:

MARKULIN, Šimun, *Gender teorija – antropološki izazov*. Skripta iz moralne teologije, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019.

PARLOV, Mladen, *Žena u Crkvi, Crkva o ženi, Crkva u svijetu*, Split, 2011.

VOLAREVIĆ, Marijo, *Žena u obitelji, društvu i Crkvi. Feminizam, rodna ideologija i crkveni nauk*, Glas Koncila, Zagreb, 2018.

C) Članci:

DOGAN, Nikola, *Žena u crkvenim dokumentima do Ivana Pavla II.*, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 3-4, 229-245.

MARSCHUTZ, Gerhard, *Rod – trojanski konj? Teološke napomene uz nedavnu raspravu o rodu na katoličkom području*, u: *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 12 (2014.) 2, 181-203.

MIGLES, Silvija, *Žene i muškarci u Crkvi – mogućnost ostvarenja i istinske komunikacije i suradnje*, u: *Bogoslovska smotra*, 88 (2018.) 3, 711-734.

VOLAREVIĆ, Marijo, *Novi feminizam i kulturna promocija žene majke-radnice*, u: *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 67 (2012.) 2, 223-236.

VOLAREVIĆ, Marijo, *Slika žene u „starom feminizmu“ i u novom feminizmu Ivana Pavla II. i Benedikta XVI.*, u: *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 68 (2013.) 1, 51-63.

D) Web mjesta:

ANIĆ, Jadranka Rebeka, Ljudska prava žena u kršćanstvu, na: https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/prava_zena/prava_zena_059.pdf (30. travnja 2020.).

BITNO.NET, Mrzi li Katolička Crkva žene, na: <https://www.bitno.net/academicus/teologija/christopher-kaczor-katolicka-crkva-mrzi-zene-mit/> (13. travnja 2020.).

FORETIĆ, Ivan, Uloga majke u obitelji. Majka – podsjetnik Božji, na: <https://www.glas-koncila.hr/uloga-majke-obitelji-majka-podsjetnik-bozji/> (13. travnja 2020.).

HRVATSKA MREŽNA ENCIKLOPEDIJA, „Feminizam“, na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19203> (19. ožujka 2020.).

HRVATSKA MREŽNA ENCIKLOPEDIJA, „Sufražetkinje“, na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58664> (19. ožujka 2020.).

IVAS, Ante, Obitelj, zajedništvo života, na: <https://ika.hkm.hr/novosti/obitelj-zajednistvo-zivota/> (3. travnja 2020.).

MATOTEK, Višnja, Prava žena kroz povijest, na: <http://povijest.net/2018/?p=1456> (19. ožujka 2020.).

SINEAU, Mariette, Ravnopravnost – Vijeće Europe i sudjelovanje žena u političkom životu, na: https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/Publikacija%20Ravnopravnost_Vijeće%20Europe%20i%20sudjelovanje%20žena%20u%20političkom%20životu.pdf (21. ožujka 2020.).

WIKIPEDIA, „LGBT“, na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/LGBT> (20. travnja 2020.)

WIKIPEDIA, „Rodna ideologija“, na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Rodna_ideologija#cite_note-2 (21. ožujka 2020.).